

„Człowiek-w-kontekście” i doświadczanie informacji: interdyscyplinarny wymiar badań nad zachowaniami informacyjnymi

Monika Krakowska

Instytut Studiów Informacyjnych
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

27.10.2023

Struktura prezentacji

1. Cel i uzasadnienie
2. Zachowania informacyjne jako koncept nadrzędny (ang. *umbrella concept*)
3. Zachowania informacyjne - Praktyki informacyjne - Doświadczenie informacji - Kultura informacji
4. Zachowania informacyjne – kategoryzacja
5. Uwarunkowania zachowań informacyjnych
6. Człowiek-w-kontekście (ang. *person-in-context*)
7. Kontekst
8. Interdyscyplinarny i wielowymiarowy obraz zachowań informacyjnych człowieka (w wyborze)
9. Badania zachowań informacyjnych użytkowników (potencjał dla badań użytkowników bibliotek) – propozycja i postulaty

1. Cel i uzasadnienie

Celem jest propozycja rozpoznania, zdefiniowania i zaimplementowania wielopłaszczyznowego rozumienia **zachowań informacyjnych „człowieka-w-kontekście”** (ang. *person-in-context*) w perspektywie antropocentrycznej, wielowymiarowej (choć dotyczy wybranych aspektów), pozwalająca na wyodrębnienie doświadczania informacji oraz interdyscyplinarnego charakteru sprawczości informacyjnej

- cel wynika także ze współczesnych, dynamicznie rozwijanych badań teoretycznych i empirycznych oraz zmian paradygmatów;
- przełomowe lata 90. – pojawia się perspektywa **konstrukcjonistyczna** oraz **konstruktywistyczna**, która dotyczy eksploracji zachowań informacyjnych w aspekcie a) **poznawczo-społecznym**, co uwypukliło rolę doświadczenia i społecznego konstruowania wiedzy, b) **kognitywno-afektywnym**, a także c) **społecznym**
- badania dotyczyły środowisk poza profesjonalnym środowiskiem informacyjnym, zawodowym, praktyk informacyjnych (ucieleśnionych), zachowań informacyjnych w życiu codziennym, podczas spędzania wolnego czasu, uprawiania hobby, podczas sytuacji kryzysowych etc.

2. Zachowania informacyjne jako koncept nadrzędny (ang. *umbrella concept*)

- 1) odnoszą się do kierunku dociekań, spójnych, zarówno teoretycznych, jak i praktycznych, wielowymiarowych, wielopłaszczyznowych, które dotyczą badań człowieka (użytkownika informacji) i zrozumienia jego relacji z informacją
- 2) stanowią subdyscyplinę informatologii, są związane z wieloma zjawiskami, koncepcjami, które są ściśle powiązane z wszelkimi aktywnościami, których człowiek podejmuje się w relacji do informacji i zwykle w określonym kontekście
- 3) oznaczają wszelkie reakcje człowieka (jego zachowania) i ludzi (kolektywów), które przejawiane są w relacji do zasobów informacji, źródeł, kanałów informacji, dotyczą poszukiwania informacji, przetwarzania, zarządzania i wykorzystania – dotyczy to także sprawczości informacyjnej intuicyjnej, przypadkowej, biernej, a także celowych i świadomych zachowań związanych nie z poszukiwaniem, a np. unikaniem informacji (Cisek, 2017)

- są heterogeniczne i wieloaspektowe
- rozumiane są poprzez ogólną, nadrzędną kategorię, wspólną koncepcję (ang. *umbrella concept*) dla ludzkich aktywności, obejmującą to, w jaki sposób użytkownicy „potrzebują, poszukują, zarządzają, przekazują i wykorzystują informację w różnorodnych kontekstach” (Savolainen, 2007)
- można postrzegać jako zestaw cennych aktywności, które stanowią zbiór korzystnych cech, pozwalających na rozwój wiedzy i umiejętności jednostki oraz kształtowanie środowiska informacyjnego, w którym funkcjonuje człowiek
- istotny wpływ na dostosowywanie ich do wielowymiarowego kontekstu przestrzeni informacyjnej mają różnorodne korelaty genetyczne, ewolucyjne, kognitywne, afektywne oraz społeczne i kulturowe (Spink, Heinström 2011)

Zachowania informacyjne odnoszą się do całości działań, w które ludzie angażują się, oraz do interakcji z informacjami, w taki czy inny sposób.

W rzeczywistości życie jest zachowaniem informacyjnym, ponieważ nie możemy przetrwać bez informacji.

Nieustannie przyjmujemy informacje wszystkimi zmysłami.

Cały czas zachowujemy się w stosunku do informacji.

Tom Wilson, 2020

- to synonim życia i funkcjonowania jednostki w środowisku zewnętrznym, ale też wewnętrznym, mocno zindywidualizowanym, o jakościowym wymiarze
- szerokie spektrum ludzkich zdolności i aktywności w relacji do informacji, procesy powiązane ze sobą, wykorzystujące percepcyjne, poznawcze, afektywne, ucieleśnione, a także zjawiska dotyczące nadawania sensu, budowania światopoglądu, tworzenia wiedzy, wreszcie świadomego uczestnictwa w zbiorowości ludzkiej

3. Zachowania informacyjne/Praktyki informacyjne/Doświadczenie informacji/Kultura informacji

Zachowania informacyjne (ang. *information behaviour*)

- ujawniają, „w jaki sposób ludzie identyfikują potrzeby informacyjne, jak pozyskują, zarządzają i wykorzystują informację w różnorodnym kontekście” (Fisher, Erdelez, McKechnie 2005, s. XIX)
- „czynności, w które określony człowiek jest w stanie zaangażować się podczas rozpoznawania [identyfikowania] własnych potrzeb informacyjnych, wyszukiwania w różnorodny sposób konkretnej informacji oraz wykorzystywania lub przekazywania tej informacji” (Wilson 1999, s. 249)
- „całokształt aktywności człowieka w relacji do źródeł i kanałów informacji, z uwzględnieniem zarówno aktywnych, jak i pasywnych procesów pozyskiwania informacji oraz jej wykorzystywania” (Wilson 2000, s. 49).
- zintegrowany proces poszukiwania informacji dotyczącej pojedynczych lub wielu zagadnień, jej zdobywania, tworzenia (nadawania) sensu, wyszukiwania i organizowania oraz wykorzystywania (Spink, Park, Cole 2006)

Praktyki informacyjne (ang. *information practices*)

- termin równorzędny z zachowaniami informacyjnymi (konstruktywiści, np. Reijo Savolainen)
- ludzkie, **umiejscowione w kontekście społecznym** działanie, aktywności często podejmowane nawykowo poprzez **rutynowe** monitorowanie aktywności w życiu codziennym, podkreślając rolę kompetentnego, racjonalnego i zaangażowanego człowieka, **nadającego sens** różnorodnym czynnościom i zachowaniom (Savolainen 2009);
- rola **habitusu** (Savolainen, 2008); istota **dyskursu** (McKenzie, 2003); **analiza domen** (Hjørland, Albrechtsen, 1995)
- zestaw **społecznie i kulturowo ustalonych sposobów** identyfikowania, wyszukiwania, wykorzystywania i udostępniania informacji dostępnych w różnych źródłach, takich jak telewizja, gazety i Internet”, i dotyczy wyuczonych, rutynowych i zachowawczych aktywności, zachowań informacyjnych (Savolainen, 2008)
- celem jest wytworzenie „wspólnego zrozumienia i wzajemnej zgody co do sposobów poznania i rozpoznania, jak działanie jest realizowane, umożliwiane i ograniczane w zbiorowym, usytuowanym działaniu” (Lloyd, 2011) – powtarzalne praktyki, działania w środowisku, zarówno profesjonalnym, jak i poza nim

Doświadczanie informacji (ang. *experiencing information, information experience*)

- odnosi się do działań, czynności, procesów, jakich człowiek podejmuje się świadomie, ale też w sposób niezamierzony lub przypadkowy w relacji do informacji
- dotyczy interdyscyplinarnej, uwzględniającej wielość podejść (np. ewolucyjne, afektywne, kognitywne, społeczne, biologiczne, jak i ekologiczne), holistycznej optyki sposobów subiektywnego **doświadczania, odczuwania, poczucia** pozyskiwania informacji, przetwarzania, użytkowania, wykorzystywania, dzielenia się informacją, tworzenia nowej wiedzy – ang. *wisdom* (Bruce et al., 2014)
- przeżywanie informacji na poziomie sensualnym, emocjonalnym, poznawczym, cielesnym, skoncentrowane na jednostce, która z perspektywy pierwszoosobowej (ang. *a first-person perspective*), stronniczo angażuje się w procesy i aktywności informacyjne, poszukuje biegłości i nadaje sens własnej egzystencji (Gorinchanaz, 2019).

Kultura informacji

(ang. *information culture, information literacy*)

- subprzestrzeń, kategoria zachowań informacyjnych, ale też jako sposób doświadczania świata
- transdyscyplinarny koncept, ściśle związany z procesami i zachowaniami informacyjnymi, szczególnie w odniesieniu do odczuwania i relacji z informacją, co prowadzi do osiągnięcia wiedzy, jak i jest konstytuowany przez praktyki informacyjne, społecznie
- Odnosi się do doświadczania informacyjnego - nurty badawcze odnoszące się do **kształtowania procesów** pozwalających na uczenie się i zdobywanie wiedzy, a wreszcie mądrości oraz **sposobów zaangażowania się** przez indywidualną jednostkę w bieżące aktywności informacyjne, uzależnione od sytuacji lub kontekstu danej chwili
- intencjonalne, aktywne funkcjonowanie w przestrzeni informacyjnej
- zestaw rozwijanych wartości, postaw, norm oraz umiejętności informacyjnych, które dotyczą aktywności wchodzących w skład świadomych i sprecyzowanych oraz odpowiedzialnych zachowań informacyjnych – od rozpoznania potrzeb informacyjnych, znajomości źródeł informacji po świadome pozyskiwanie informacji, jej wyszukiwanie, selekcjonowanie, ewaluację, syntezywanie, wykorzystywanie w celu zniwelowania wszelkich braków w wiedzy, jej modyfikowania i dążenia do doskonałości (np. Kisilowska, 2016).

4. Zachowania informacyjne – kategoryzacja

- w dyscyplinie istnieją próby synonimizacji, ujednociania, ale też kategoryzowania zachowań informacyjnych
- szereg terminów, metafryzacja (np. żerowanie na informację, *berrypicking*, *milling*)
- wykorzystano: kategoryzację zaproponowaną przez Sabinę Cisek (2017) na podstawie zdefiniowanych i ugruntowanych terminów oraz późniejszą kategoryzację Moniki Krakowskiej w oparciu o próbę ujednoczenia oraz typizacji zachowań, praktyk, doświadczania informacji (Krakowska, 2022)

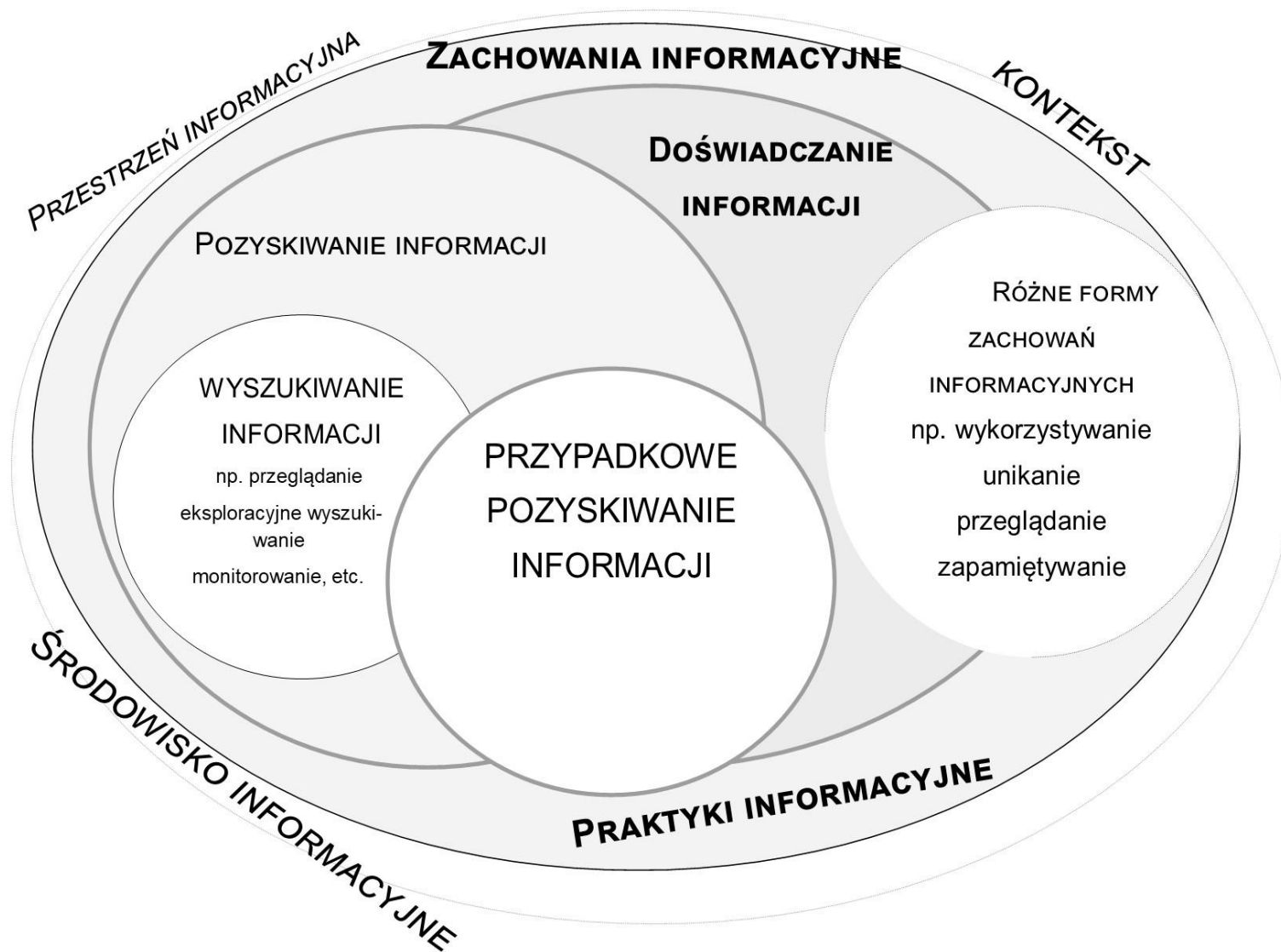
- **zapotrzebowanie na informację, uświadomienie sobie i werbalizacja potrzeby informacyjnej (ang. *information need*)**
- **pozyskiwanie (gromadzenie, zdobywanie) informacji, *information gathering***
  - a) aktywne i celowe, świadome i ukierunkowane **poszukiwanie** informacji, ang. *information seeking*
    - **przeglądanie**, ang. *browsing, scanning*
    - **wyszukiwanie** informacji w konkretnych zasobach i źródłach, systemach informacyjno-wyszukiwawczych, ang. *information retrieval, information searching*
  - b) **wyszukiwanie eksploracyjne**, aktywne wyszukiwanie i badanie zasobów, ang. *exploratory search* (Materska, 2020)
  - c) **rutynowe zbieranie**, ang. *monitoring, routine information gathering* (Natalya Godbold 2006)
  - d) **odkrywanie** informacji, ang. *information discovery* (Wilson, 2020)
  - e) **pasywny odbiór** informacji, ang. *passive acquisition of information*
  - f) **przypadkowe pozyskanie**, ang. *information encountering, opportunistic discovery of information, serendipity* (Sanda Erdelez)

- **reagowanie na informację**, ang. *people respond to information* (Godbold, 2006)
  - a) **dalsze poszukiwanie** informacji (konsekwentnych, następnym)
  - b) **odnotowanie istnienia** jakiejś informacji „na wszelki wypadek”, *taking mental note*
  - c) **unikanie, ignorowanie i negowanie** informacji
  - d) **ukrywanie lub niszczenie** informacji
  - e) **zrozumienie** informacji, włączenie jej w struktury dotychczasowej wiedzy, doświadczeń (pamięci)
- **ocena, selekcja informacji, opracowywanie, przetwarzanie, przechowywanie** (zarządzanie informacją, zarządzanie informacją personalną, zarządzanie zgromadzoną informacją)

- **Wykorzystywanie, wykorzystanie informacji, *ang. information use***
  - a) **dzielenie się** informacją, **przekazywanie** informacji, upowszechnianie, transfer informacji, *information exchange, information sharing, information transfer*
  - b) **podjęcie decyzji** w oparciu o informację
  - c) **rozwiązanie** problemu lub **zrealizowanie, wykonanie** zadania
  - d) **nadanie sensu** lub **odzyskanie sensu** (Dervin, 2000)

Zachowania informacyjne w życiu codziennym: wzajemnie przenikające się, dziejące symultanicznie procesy:

nadawania sensu, monitorowania, pozyskiwania, wykorzystywania, poszukiwania, przypadkowego pozyskiwania, żerowania (zdobywania informacji), organizowania, przeglądania, dzielenia się, wielozadaniowego zachowania informacyjnego związanego z podejmowaniem decyzji, rozwiązywaniem wielu zadań (ang. multitasking), berrypicking, tworzenie kontaktów społecznych (interakcje i social networking) oraz surfowanie oraz weryfikowanie informacji (Lakshminarayanan 2010)

Źródło: Krakowska, M. (2022). *Zachowania informacyjne człowieka w kontekście zjawiska epistemicznej bańki informacyjnej : propozycja nowej koncepcji*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

5. Uwarunkowania zachowań informacyjnych oraz doświadczenia informacji

- właściwości, parametry **sytuacji problemowej**, zadania, problemu informacyjnego, sytuacji informacyjnej
- uwarunkowania **indywidualne** – właściwości, cechy, wyróżniki indywidualnej jednostki, człowieka
- uwarunkowania **domeny, epistemicznej przestrzeni**, w której człowiek funkcjonuje, dziedziny, wiedzy, kompetencji
- uwarunkowania **środowiska informacyjnego** – kontekstu, przestrzeni, czasu, miejsca, właściwości i uwarunkowań społeczno-kulturowych, cech geografii informacyjnej, w której żyje człowiek

Uwarunkowania zachowań informacyjnych:

- ewolucyjne – biologiczne, fizjologiczne, genetyczne
- afektywne- psychologiczne
- kognitywne - poznawcze
- kontekstowe – indywidualne, kreowane i kreujące informacyjną przestrzeń subiektywną
- profesjonalne – zawodowe, uwarunkowane aktywnościami podejmowanymi w środowisku profesjonalnym i w życiu codziennym
- społeczne – uwarunkowane normami, kulturą, społecznością, kolektywem

Uwarunkowania zachowań informacyjnych (2):

- potrzeby informacyjne
- **bariery informacyjne** (różne typologie, np. M. Świgoń, T. Wilson'a, R. Savolainen'a)
  - a) związane z pozyskiwaniem informacji oraz związane z wykorzystaniem informacji
  - b) indywidualne, interpersonalne, środowiskowe, związane ze źródłami informacji, ale także: fizyczne interpersonalne, dotyczące umiejętności/kompetencji informacyjnych, uwarunkowane cechami afektywnymi poznawczymi, wynikające z kontekstu (np. fizycznego, społecznego, edukacyjnego, demograficznego etc.)
  - c) związane ze źródłami informacji, nieświadomości i braku wiedzy, terminologiczne, psychologiczne (związane z lękiem, brakiem pewności siebie), czas jako bariera informacyjna

6. „Człowiek-w- kontekście” ang. *person-in-context*

- antropologiczne i społeczne ujęcie **jednostki w kontekście** (ang. *person-in-context*) stanowi kluczowy element zrozumienia istoty samego kontekstu, a także uplasowania w nim człowieka oraz jego aktywności, co zostało odzwierciedlone w badaniach schematów zachowań informacyjnych
- holistyczne podejściu do świadomej egzystencji, przeżytych doświadczeniach ludzi w ich światach życia (ang. *people's lived experience in their life-worlds*)
- nierozzerwalność człowieka oraz artefaktów i zjawisk, poprzez które zdobywa informacje,
- istotne staje się rozpoznanie tego, **co jest doświadczane** jako informacja i **jak jest doświadczane, w jaki sposób** indywidualne jednostka jest obecna w świecie i **jak jest odczuwana** informacja w jej w świecie, **jak kształtuje** świat człowieka, **jaką pełni rolę, jaki ma wpływ** na jednostkę i świat, w którym żyje (Bruce et al., 2014).
- **kontekst** określa przestrzeń informacyjną, środowisko, infosferę, inforóżnorodność

7. Czym jest kontekst?

- sytuacja-otoczenie-środowisko
- rozróżnienie: kontekst a sytuacja
- **sytuacja** – epistemologiczny kontekst czasoprzestrzenny (np. B. Dervin, R. Savolainen); połączenie ludzi, miejsca i zdarzenia; moment w przestrzeni czasu, jaki jednostka jest w stanie zarejestrować; w kontekście konieczność zrozumienia czegoś i nadania sensu rzeczywistości lub okolicznościom; sprzyja pozyskiwaniu, poszukiwaniu informacji, ponieważ człowiek znajduje się w zmienionej sytuacji lub uczestniczy w niej, doświadcza jej, poprzez zrozumienie potrzeb informacyjnych, nadanie znaczenia zdarzeniu lub informacji, która stanowiła bodziec do zainicjowania aktywności informacyjnych

Kontekst

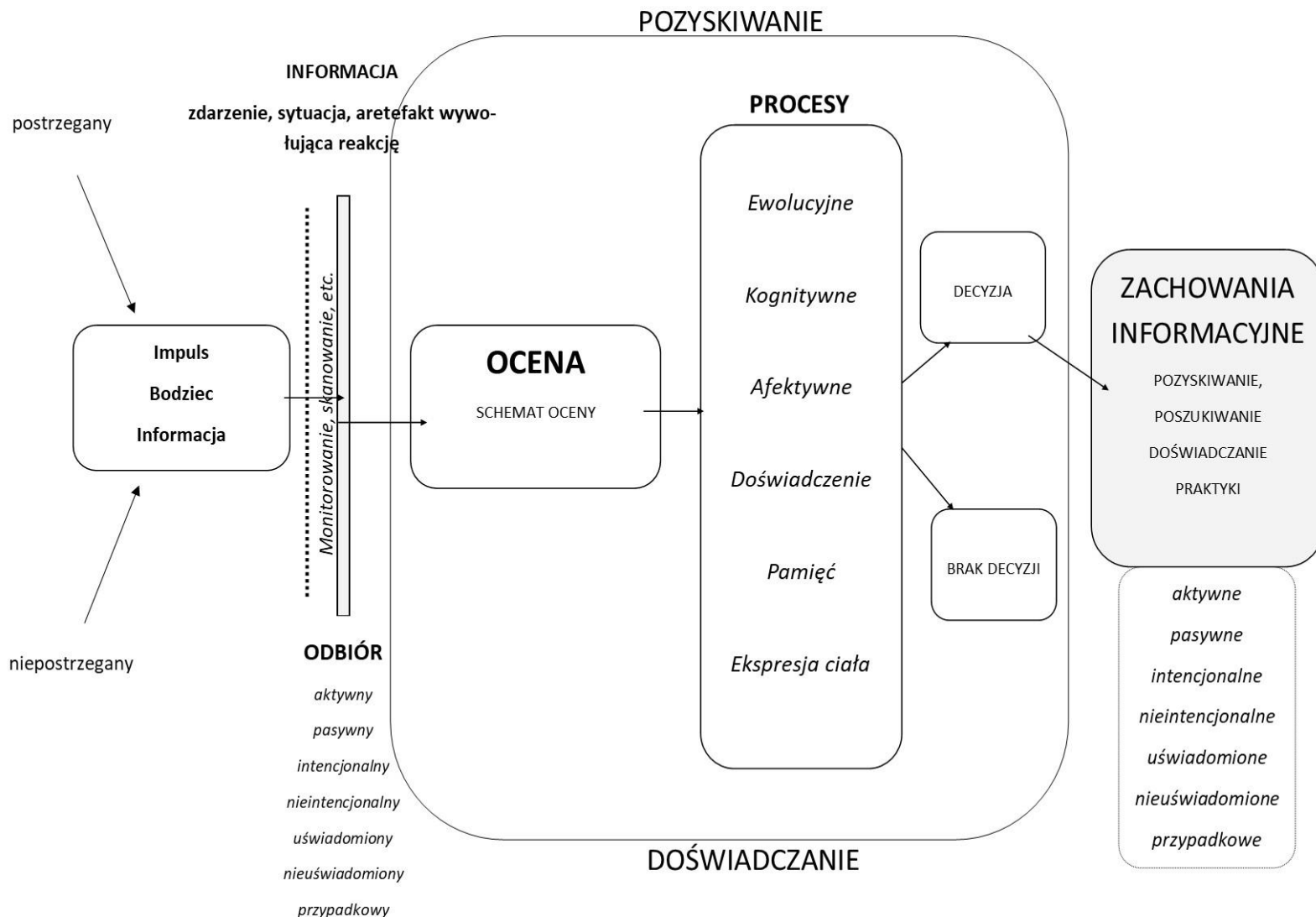
- zespół czynników współistniejących, powiązanych (ze sobą, z czymś), określających coś, co oznacza i nadaje znaczenie
- zbiór faktów, okoliczności **związane z** sytuacją, zdarzeniem, okoliczności, **w których ma miejsce** zdarzenie, jak i **otoczenie** tego zdarzenia
- działanie – może być aktywnie kreowany podczas doświadczania i zachowań informacyjnych
- rdzeń aktualnych, przeszłych i przyszłych sytuacji generujących zachowania informacyjne
- wielowymiarowy, wielopłaszczyznowy – wraz z atrybutami: czas, przestrzeń, miejsce, cel, zadanie, sytuacja, procesy, sprawczość człowieka, jego behavior informacyjny, ale też inni ludzie
- formalny (profesjonalny) i poza formalny (dotyczący życia codziennego)

Kontekst

- filtr, rezerwuwar (Agarwal, 2018)
- struktura znaczenia (ang. *frameworks of meaning*) (Cool, 2001)
- informacyjne i społeczne otoczenie człowieka – ang. *information geographies* – metaforyczne ujęcie przestrzeni, infosfery, środowiska informacyjnego – ograniczenie, ramy
- człowiek funkcjonuje i podejmuje się interakcji z zastaną rzeczywistością, nieciągłą, pełną luk i niedoborów wiedzy, dynamicznie zmieniającą się na przestrzeni czasu, dostępną tylko w kontekście (Savolainen, 2006); wymaga to unikania zbyt schematycznego, upraszczającego, lapidarnego analizowania i definiowania kontekstu (Dervin, 2003)
- kształtowany przez **wymiar-czas-społeczne i kulturowe czynniki**

8. Interdyscyplinarny i wielowymiarowy obraz zachowań informacyjnych człowieka/doświadczenia informacyjnego (w wyborze)

Źródło: Krakowska, M. (2022). *Zachowania informacyjne człowieka w kontekście zjawiska epistemicznej bańki informacyjnej : propozycja nowej koncepcji*. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Wymiar ewolucyjny

- znaczenie metaforyczne (przenikanie paradygmatów, optyki), biologiczne
- tłem są środowisko informacyjne, przyroda, społeczności, uwarunkowania, procesy itp.
- imperatyw przetrwania w perspektywie ewolucyjnej – zachowania informacyjne powiązane z ewolucją gatunku i zmianami w mózgu (np. badania Amandy Spink) i innych układów fizjologicznych
- fasetowy model Sonnenwald i Livonem (1999) – **osobowość, materia** (cel, zasoby); **energia** (sprawczość, doświadczanie, zachowania, procesy); **przestrzeń; czas**, w których zachodzą zdarzenia
- żerowanie na informację (ang. *optimal foraging*), eksplorowanie informacji, ścieżki i krajobrazy informacyjne, dieta informacyjna, informacyjne modele zapachowe (ang. *information scent models*), model *berrypicking*

Source: Henry, Matthew (2023).Burst. <https://www.shopify.com/stock-photos/photos/finger-on-a-large-aged-book?q=user+library> (odczyt: 25.10.2023)

Wymiar ucieleśniony

- ucieleśnione poznanie – język myśli
- amodalny umysł - niezależny od formy zmysłowej
- koncept Merleau-Ponty'ego – ciało to coś, co może stanowić organ poznawczy, to ciało nadaje światu sens
  - ✓ jednostki otrzymują różne informacje zmysłowe dotyczące tego samego zdarzenia, ze względu na cechy ich ciała lub ciała położenie ciała w przestrzeni
  - ✓ co więcej, na to, co postrzega człowiek, wpływają oczekiwania i założenia; podczas skupienia na jakimś konkretnym zadaniu, można wyczuć rzeczy, ale ich nie zauważyć: to, co Lueg nazywa „nieuważną ślepotą” (czasami nawet wyczuwa się rzeczy, których nie ma)
  - ✓ ciała kształtują informacje, które otrzymujemy, zaś obecne uczucia oddziałują w złożony sposób na to, co postrzegamy, zaś aktualne odczucia wywołują zmiany fizjologiczne (Lueg, 2015)

Source: Vecstock (2023). Freepik. https://www.freepik.com/free-ai-image/glowing-synapse-multi-colored-neural-communication-abstract-design-generated-by-ai_41283933.htm#query=cognition&position=30&from_view=search&track=sph (odczyt: 25.10.2023)

Wymiar kognitywny (poznawczy)

- akty poznawcze, procesy myślowe - związane z pozyskiwaniem, organizacją, w tym analizowaniem, ewaluacją i wykorzystaniem informacji, rozumieniem jej, jak również modele mentalne, reprezentacje umysłowe, także o behawioralnym aspekcie działania, stanowiące o funkcjonowaniu człowieka i podejmowaniu przez niego różnych czynności, reakcji na jakąkolwiek informację
- interpretowaniem świata zewnętrznego, rozmaitych bodźców dochodzących z otoczenia, w którym funkcjonuje jednostka, a także procesów myślowych, rozumowania, analizowania, wnioskowania i planowania działań, rozwiązywania problemów
- rola decyzyjności, świadomości, intuicyjności, planowanych zachowań (Ajzen),
- potrzeby informacyjne – uświadomione luki, braki w wiedzy; niewystarczające stany wiedzy; niepewność
- procesy nadawania sensu poprzez epistemiczne poznanie i odkrywanie informacji
- modele mentalne jako wewnętrzne obrazowanie świata

Source: Vecstock (2023). Freepik. https://www.freepik.com/free-photo/beauty-motion-young-women-splashing-water-generative-ai_41074237.htm#from_view=detail_alsolike (odczyt: 25.10.2023)

Wymiar afektywny

- aspekt poznawczo-afektywny zachowań i doświadczania informacji
- rola zjawisk afektywnych – emocje, uczucia, nastroje, motywacje
- emocje i zjawiska afektywne jako: a) bezpośrednia **reakcja** na bodźce z otoczenia, b) **uczucie, odczuwanie** c) **ocena** lub d) **motywacja** do podjęcia się reakcji na informację
- teoria uczuć jako informacji (ang. *feelings-as-information theory*) dotyczy konceptualizacji w ocenie i procesach decyzyjnych rolę subiektywnych doświadczeń, jak nastroje, emocje, doświadczenia metapoznawcze, oraz rolę doznań cielesnych = człowiek rozumie i traktuje własne emocje i uczucia jako źródła informacji, aktywujące różnorodne procesy poznawcze
- potencjał emocjonalny i kognitywny, który wpływa na interakcje człowieka z informacją – koncepcje *affected load theory* (Nahl, 2007), trylogia umysłu – poznanie, akty woli, przywiązanie (Afzal, 2018), *information flow* – świadomość intensywnego doznawania informacji i emocji
- rola cech jednostki – osobowość, tożsamość

Wymiar społeczny

- osadzone w społecznych ramach norm, wartości, relacji interpersonalnych, aktywności i praktyk informacyjnych, świadomego doświadczania informacji
- normatywne zachowania informacyjne (np. małe światy) – dotyczy konstruowania świata społecznego, którego znaczenie kształtują normy i któremu podporządkowane są różnorodne jednostki wchodzące w relacje, mające możliwość kreowania wyobrażenia o sobie, kontrolowania dostępu do obszaru swoich myśli, uczuć, zamierzeń (czyli świata subiektywnego)
- praktyki informacyjne, poprzez które tworzy się wspólnota i kolektywna wiedza, rozumiane jest jako opanowywanie sytuacji, uwarunkowań, które są fragmentem świata konstruowanym na podstawie faktów, norm i przeżyć
- koncepcje społecznego uczenia się (Bandura, 2000) - chęć naśladowania określonej grupy i postrzegane podobieństwo z członkami danej społeczności, może znacząco wzmocnić wpływ norm na wzorce interakcji z informacją i działania informacyjne
- rola autorytetów poznawczych (ang. *cognitive authority*), które mogą być reprezentowane zarówno przez ludzi, jak i przez instytucje - na struktury poznawcze jednostki wpływa język, historia oraz czynniki społeczne i kulturowe, np. dziedzina i środowisko kulturowe, choć zasadniczo zakłada się, że tworzenie wiedzy i interpretacji odbywa się w indywidualnych umysłach

9. Badania zachowań informacyjnych użytkowników (potencjał dla badań użytkowników bibliotek) – postulaty i sugestie

Source: Sollo, Josephiina (2023). Are you working on your thesis during the summer? Sign up for an information seeking workshop! Helsinki University Library. <https://www.helsinki.fi/en/helsinki-university-library/follow-news-0/are-you-working-your-thesis-during-summer-sign-information-seeking-workshop> (odczyt: 25.10.2023).

- badania potrzeb informacyjnych
- badania przestrzeni informacyjnych indywidualnych użytkowników i kolektywów (grup społecznych)
- badania zachowań informacyjnych użytkowników, np. w obliczu sytuacji kryzysowych
- afektywno-kognitywne wymiary zachowań informacyjnych użytkowników bibliotek, pozyskiwania informacji
- rozpoznawanie schematów zachowań informacyjnych użytkowników bibliotek (małe światy, tymczasowe miejsca informacyjne) – co jest nowe?
- badania kultury informacyjnej i kształtowanych kompetencji informacyjnych użytkowników

- badania praktyk informacyjnych, kultur epistemicznych (bibliotek), kolektywnego schematu zachowań informacyjnych
- badania oczekiwań, satysfakcji
- badania wpływu organizacji (biblioteki) na zachowania informacyjne użytkowników
- cyfrowy kontekst i cyfrowa przestrzeń informacyjna użytkownika (np. bibliotek cyfrowych)
- personalizacja usług informacyjnych bibliotek
- badania doświadczania informacji w bibliotece
- algorytmizacja i bańki informacyjne – zachowania nawigacyjne użytkowników (np. LibraryThing), przeciążenie informacyjne, izolacje informacyjne

Bibliografia (w wyborze)

- Agarwal, Naresh K (2018). *Exploring context in information behavior : seeker situation surroundings and shared identities*. San Rafael California: Morgan & Claypool.
- Bates, Marcia J. (2005). Information and knowledge: an evolutionary framework for information science. *Information Research*, Vol. 10, No. 4, paper 239. <http://InformationR.net/ir/10-4/paper239.html> (odczyt: 27.09.2023).
- Bruce, Christine; Davis, Kate; Hughes, Hilary; Partridge, Helen; Stoodley, Ian (2014). *Information Experience: Contemporary Perspectives*. *Information Experience: Approaches to Theory and Practice* (Library and Information Science, Vol. 9). Bingley, UK: Emerald Publishing, pp. 3-15. <https://doi.org/10.1108/S1876-056220140000010001>.
- Case, Donald O; Given, Lisa M. (2016). *Looking for Information. A Survey of Research on Information Seeking, Needs, and Behavior. Fourth Edition*. Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- Chatman, Elfreda A. (2000). Framing social life in theory and research. *New Review of Information Behaviour Research*, pp. 3–17, <https://faculty.washington.edu/harryb/courses/INFO310/Chatman.pdf> (odczyt: 24.09.2023).
- Cisek, Sabina (2017). Zachowania informacyjne. W: Żbikowska-Migoń, Anna; Skalska-Zlat, Marta red. *Encyklopedia książki*. Wrocław: Wydaw. Uniwersytetu Wrocławskiego, T. II., s. 643-647.
- Cisek, Sabina (2017). Zachowania informacyjne – wybrane aspekty. *Biuletyn EBIB*, nr 173. <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/536>
- Cool, Colleen (2001) The concept of situation in information science. *Annual Review of Information Science and Technology* vol. 35, p. 5–42.
- Csikszentmihalyi, Mihalyi; Montijo, Monika N.; Mouton, Angela R. (2018). Flow theory: Optimizing elite performance in the creative realm. In Steven I. Pfeiffer, Elisabeth Shaunessy-Dedrick, Megan Foley-Nicpon eds. *APA handbook of giftedness and talent*. American Psychological Association, pp. 215–229. <https://doi.org/10.1037/0000038-014>
- Dervin, B. (2000). Chaos, order, and sense-making: A proposed theory for information design. In: R. Jacobson (Ed.), *Information design*, Cambridge, MA: MIT Press, pp. 35–57.
- Dervin, B. (2003). Human studies and user studies: a call for methodological inter-disciplinarity. *Information Research*, vol. 9, no. 1, <https://informationr.net/ir/9-1/paper166.html?ref=lorcandempsey.net> (odczyt: 24.09.2023).
- Gorichanaz, Tim (2019). Information experience in personally meaningful activities. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, vol. 70, issue12, pp. 1302-1310. <https://asistdl.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/asi.24142> (odczyt: 27.09.2023)

Bibliografia (w wyborze)

- Gorichanaz, Tim (2020). *Information Experience in Theory and Design*. Emerald Publishing Limited.
- Hjørland, B. (2005). The socio-cognitive theory of users situated in specific contexts and domains. W: K.E. Fisher, S. Erdelez, L. McKechnie (red.), *Theories of Information Behavior*. Medford, N.J: Information Today, Inc. (ASIST Monograph Series), s. 339–343.
- Krakowska Monika (2016). Zachowania informacyjne człowieka. W: Wiesław Babik (red.). *Nauka o informacji* (pp. 429–455). Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Krakowska, Monika (2022). Zachowania informacyjne człowieka w kontekście zjawiska epistemicznej bańki informacyjnej : propozycja nowej koncepcji. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Lloyd, Annemaree (2014). Informed bodies: Does the corporeal experience matter to information literacy practice? In: Christine Bruce; Helen Partridge; Kate Davis; Hilary Hughes; Ian Stoodley eds. *Information Experience: Approaches to theory and practice* (Library and Information Science Series, vol 9), pp.85-99.
- Lloyd, Annemaree (2012). Information literacy as a socially enacted practice: Sensitising themes for an emerging people in practice perspective. *Journal of Documentation*, vol.68, issue 6, pp. 772-223.
- Lloyd, Annemaree (2010). Framing information literacy as information practice: Site ontology and practice theory, *Journal of Documentation*, vol. 66, issue 2, pp. 245-258.
- Lueg, Christopher (2002). On problem solving and information seeking. *New Review of Information Behavior Research*, vol. 3, pp. 99–112.
- Materska, Katarzyna (2007). *Informacja w organizacjach społeczeństwa wiedzy*. Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- McKenzie, Pamela J. (2003). A model of information practices in accounts of everyday-life information seeking. *Journal of Documentation*, Vol. 59 No. 1, pp. 19-40.
- Savolainen Reijo (2007). Information behavior and information practice: reviewing the “umbrella concepts” of information seeking studies. *Library Quarterly*, vol. 77, issue 2, p. 109–132.
- Savolainen, Reijo (2008). *Everyday information practices: A social phenomenological perspective*. Scarecrow Press.
- Savolainen, Reijo (2020). Elaborating the sensory and cognitive-affective aspects of information experience. *Journal of Librarianship and Information Science*, vol. 52, issue 3, pp. 671–684. <https://doi.org/10.1177/0961000619871595>.
- Savolainen, Reijo (2020a). Information landscapes as contexts of information practices. *Journal of Librarianship and Information Science*, vol.53, issue 4. <https://doi.org/10.1177/0961000620982359>.
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0961000620982359> (odczyt: 24.09.2023).

Bibliografia (w wyborze)

- Sonnenwald Diane H. (1999). Evolving perspectives of human information behavior: contexts, situations, social networks and information horizons In: Tom D. Wilson, David K. Allen (eds.). *Exploring the contexts of information behavior* (pp. 176–190). London: Taylor Graham.
- Sonnenwald, D., Iivonen, M. (1999). An integrated human information behavior research framework for information studies. *Library and Information Science Research*, 21(4), s. 429–457, [https://doi.org/10.1016/S0740-8188\(99\)00023-7](https://doi.org/10.1016/S0740-8188(99)00023-7).
- Sonnenwald, Diane H.; Wildemuth, Barbara S.; Harmon, Gary L. (2001). A research method to investigate information seeking using the concept of Information Horizons: An example from a study of lower socio-economic students' information seeking behavior. *The New Review of Information Behavior Research*, vol. 2, pp. 65-86.
- Spink, Amanda, Currier, James (2006). Towards an evolutionary perspective for human information behavior. *Journal of Documentation*, vol. 62, issue 2, pp. 171–193, <https://doi.org/10.1108/00220410610653280>.
- Spink, Amanda; Currier, James; Cole, Charles (2009). Evolutionary approaches to information science research and information use. *Proceedings of the American Society for Information Science and Technology*, vol. 46, issue 1, pp. 1–5, <https://doi.org/10.1002/meet.2009.145046011>.
- Świgoń, M. (2011). Information limits: Definition, typology and types. *Aslib Proceedings*, 63(4), s. 364–379, <https://doi.org/10.1108/00012531111148958>.
- Todd, R.J. (2005). Information intents. W: K.E. Fisher, S. Erdelez, L. McKechnie (red.). *Theories of Information Behavior*. Medford, N. J.: Information Today, s. 198–203.
- Todd, R.J. (2006). From information to knowledge: Charting and measuring changes in students' knowledge of a curriculum topic. *Information Research*, 11(4), <http://InformationR.net/ir/11-4/paper264.html>
- Wilson, T.D. (2006). A re-examination of information seeking behaviour in the context of activity theory. *Information Research*, 11(4), paper no. 260, <http://informationR.net/ir/11-4/paper260.html>
- Wilson, T.D. (2018). The diffusion of information behaviour research across disciplines. *Information Research*, 23(4), isic1801, <http://InformationR.net/ir/23-4/isic2018/isic1801.html>
- Wilson, T. (2020a). Exploring information behaviour: An introduction, <http://informationR.net/ir/ExploringIB.pdf>

Dziękuję za uwagę 😊

e-mail:

monika.krakowska@uj.edu.pl